

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-263-0-15>

DEPARTURE OF A CHILD ABROAD: CURRENT PROBLEMS

ВИЇЗД ДИТИНИ ЗА КОРДОН: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ, ВИКЛИКАНІ ВОЄННИМ СТАНОМ

Horban N. S.

*PhD (Law), Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Notary, Enforcement and Advocacy,
Prosecutor's Office, Judiciary
Educational and Scientific
Institute of Law
Taras Shevchenko National
University of Kyiv
Kyiv, Ukraine*

Горбань Н. С.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри нотаріального,
виконавчого процесу та адвокатури,
прокуратури, судоустрою
Навчально-науковий інститут права
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

З початком повномасштабної збройної агресії російською федерацією проти України щодня масово порушуються права українців та осіб, що проживають на території України. Найбільш вразливими та беззахисними в умовах війни є діти.

Ювенальні прокурори поінформували, що станом на 30 жовтня 2022 року 430 дітей загинуло та 823 дитини зазнали поранень внаслідок збройної агресії РФ в Україні. На жаль, ця страшна статистика змінюється щодня в сторону збільшення кількості постраждалих дітей, оскільки триває робота з їх встановлення в місцях ведення активних бойових дій, на тимчасово захоплених та звільнених територіях.

«Найбільше постраждало дітей у Донецькій області – 420, Харківській – 260, Київській – 116, Миколаївській – 77, Запорізькій – 70, Чернігівській – 68, Луганській – 64, Херсонській – 58, Дніпропетровській – 31. Через бомбардування та обстріли збройними силами РФ пошкоджено 2688 закладів освіти. 331 з них зруйновано повністю» [1]. Бомбардування житлових кварталів, цивільної інфраструктури та об'єктів життєзабезпечення з боку РФ не припиняється по теперішній час. Навпаки, існуючі небезпеки розширилися відсутністю електроенергії, тепла, продуктів харчування. Крім цього «Дамоклівим мечем» над Україною нависає ядерна загроза, що слідує із заяв керівників країни агресора. Саме тому, проблема створення та забезпечення безпечних умов проживання дітей не втрачає

своєї актуальності. Одним із напрямків її вирішення, з моменту початку військової агресії і по теперішній час, є виїзд сімей із дітьми та дітей за межі України. Від початку повномасштабного вторгнення російської армії понад 900 тисяч українських дітей виїхало до країн Європейського Союзу [2]. Тому, з метою недопущення порушення прав дитини та з метою попередження можливих правопорушень і виявлення злочинних схем вивезення дітей за межі України, проблематика законного оформлення виїзду дитини за кордон є важливою та актуальною.

За сімейним законодавством України правовий статус дитини має особа до досягнення нею повноліття (ч.1 ст.6 Сімейного Кодексу України [3] (далі за текстом – СК); батьки мають рівні права та обов'язки щодо дитини (ст. 141 СК). Ці положення, з окремими особливостями, про які буде йти мова далі, також поширюють свою дію на процедуру прийняття рішення щодо виїзду дитини за кордон.

Стаття 313 Цивільного кодексу України [4](далі за текстом – ЦК) передбачає, фізична особа, яка досягла шістнадцяти років, має право на вільний самостійний виїзд за межі України. Фізична особа, яка не досягла шістнадцяти років, має право на виїзд за межі України лише за згодою батьків (усиновлювачів), піклувальників та в їхньому супроводі або в супроводі осіб, які уповноважені ними, крім випадків, передбачених законом.

У відповідності до статті 242 ЦК, батьки (усиновлювачі) є законними представниками своїх малолітніх та неповнолітніх дітей. Батьки наділені виключним правом у прийнятті рішення про виїзд дитини за межі України. Щодо дітей-сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування, таким правом наділені, призначені органами опіки та піклування, а також судом, опікуни чи піклувальники, що діють як законні представники цих дітей (ст. 243 СК) .

Загальним правилом передбачено, що питання виховання дитини вирішується батьками спільно, крім випадку, вирішення питання про виїзд дитини за кордон. Навіть у мирний період дитина іноді стає об'єктом маніпуляцій між тими батьками, які в силу існуючих причин не можуть і не хочуть порозумітися та визначитися із способами вирішення основних питань щодо дитини, наприклад щодо участі в вихованні, утриманні чи визначенні місця проживання дитини тощо. Стаття 157 СК, якою передбачені умови тимчасового виїзду дитини за межі України на строк, що не перевищує одного місяця, з метою лікування, навчання, участі дитини в дитячих змаганнях, фестивалях, наукових виставках, учнівських олімпіадах та конкурсах, екологічних, технічних, мистецьких, туристичних, дослідницьких, спортивних

заходах, оздоровлення та відпочинку дитини за кордоном, у тому числі у складі організованої групи дітей, неодноразово зазнавала змін.

Процедура засвідчення нотаріусами справжності підписів на заявах від батьків про їх згоду на тимчасовий виїзд за кордон їх дітей, на заявах про згоду батьків на виїзд дитини за кордон в супроводі одного з батьків, без супроводу батьків, у складі групи дітей, а також можливість виїзду без нотаріально засвідченої заяви про згоду іншого з батьків врегульована чинним законодавством. Отже, за звичайних умов, згода батьків (усиновлювачів), опікунів, піклувальників на виїзд дитини за кордон оформлюється у вигляді заяви. Справжність підпису батьків (усиновлювачів), опікунів, піклувальників на такій заяві нотаріально засвідчується. На підставі ст. 34 Закону України «Про нотаріат», нотаріуси (державні та приватні) засвідчують справжність підпису на заявах, які мають бути викладені на спеціальних бланках нотаріальних документів. Місце вчинення цієї нотаріальної дії не залежить від місця проживання заявників або місця проживання дитини. Нотаріус при вчиненні відповідної нотаріальної дії дотримується правил, передбачених розділом III Закону України «Про нотаріат» та Порядком вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, які передбачають встановлення дієздатності, дійсних намірів учасників правочину, досягнення ними однакового розуміння змісту правочину та усвідомлення його наслідків тощо.

На час запровадження в Україні правового режиму воєнного стану змінено правила перетинання кордону дітьми. В основу цих змін, покладалося завдання максимально спростити і зробити сприятливими і доступними правила перетинання кордону різних категорій дітей (дитина; дитина з інвалідністю віком до 18 років; повнолітня дитина, яка є особою з інвалідністю I чи II групи; дитина-сирота; дитина, позбавлена батьківського піклування, яка не досягла 18-річного віку та проживає або зарахована до закладів різних типів, форми власності та підпорядкування на цілодобове перебування тощо), які їдуть у супроводі одного із батьків, інших родичів або відповідно уповноважених осіб. Пункт 2 Правил перетинання державного кордону громадянами України [5] передбачає відповідні особливості.

Серед діючих змін слід виділити, що виїзд за межі України дітей, які не досягли 16-річного віку, в супроводі одного з батьків, баби, діда, повнолітніх брата, сестри, мачухи, вітчима або інших осіб, *уповноважених одним із батьків письмовою заявою, завіреною органом опіки та піклування, здійснюється без нотаріально посвідченої згоди другого з батьків* та за наявності паспорта громадянина України

або свідоцтва про народження дитини (за відсутності паспорта громадянина України)/документів, що містять відомості про особу, на підставі яких Держприкордонслужба дозволить перетин державного кордону.

28 жовтня 2022 року Комітет Верховної Ради з питань гуманітарної та інформаційної політики підтримав до ухвалення в цілому як закону законопроект щодо вирішення батьками питань тимчасового виїзду дітей за межі України [6]. Законопроектом передбачається забезпечення можливості надання кожним із батьків, який є громадянином України, згоди на тимчасовий виїзд за межі України дитини, яка не досягла 16-річного віку, в супроводі другого з батьків шляхом внесення відомостей про таку згоду до Державного реєстру актів цивільного стану громадян безпосередньо одним із батьків через Єдиний державний веб-портал електронних послуг або нотаріусом на підставі нотаріально посвідченої ним письмової згоди. Також визначається чіткий перелік підстав, коли один з батьків може вивозити за кордон дитину до 16 років без згоди другого з батьків.

Слід зауважити, що представники нотаріальної спільноти негативно оцінюють наслідки від запровадження відповідних норм закону. Як зазначає Фріс І., даний закон може спричинити велику кількість порушень прав дітей, адже за його положеннями має місце делегування верифікації дієздатності, вільного волевиявлення, розуміння намірів батьків і наслідків вчинюваних ними дій – віртуальному світу. Наголошуючи при цьому, що загально світова практика базується на електронних функціях, які розробляє нотаріальна спільнота. Це і віддалена верифікація, і відеозв'язок і електронний документ [7].

Отже, умови воєнного стану вимагають створення безперешкодних та сприятливих умов для виїзду дітей за кордон, однак визначальним фактором їх реалізації має бути забезпечення законності дій батьків в інтересах своїх дітей. Намічається тенденція обмеження повноважень нотаріуса щодо посвідчення підпису під заявою батьків, якою надається дозвіл на виїзд дитини за кордон.

Література:

1. В Україні вважаються зниклими 248 дітей. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3604030-v-ukraini-vvazautsa-bezvisti-zniklimi-248-ditej.html>
2. Стало відомо, скільки дітей виїхали до країн ЄС від початку війни. URL: <https://vsviti.com.ua/news/138435>

3. Сімейний кодекс України. Закон від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
4. Цивільний кодекс України. Закон від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
5. Про затвердження Правил перетинання державного кордону громадянами України. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 № 57. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/57-95-%D0%BF#Text>
6. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо вирішення батьками питань тимчасового виїзду дітей за межі України. № 6146 від 07.10.2021. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/27973>
7. URL: <https://www.facebook.com/Igor.fris>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-263-0-16>

CLASSIFICATION OF GENETIC INFORMATION AS AN OBJECT OF CIVIL LAW REGULATION

КЛАСИФІКАЦІЯ ГЕНЕТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ОБ'ЄКТА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Krushelnytska H. L.

*Candidate of Juridical Sciences,
Senior Lecturer at the Department
of Civil Law Disciplines
National Academy of Internal Affairs
Kyiv, Ukraine*

Крушельницька Г. Л.

*кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Національна академія
внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

Розвиток біомедичних технологій останнім часом інтенсивно прогресує, при цьому особлива увага приділяється генній інженерії, а також генетичним та геномним технологіям. І це не дивно з огляду на давнє бажання людства розшифрувати геном людини, знайти ключ до подолання спадкових захворювань, впливати на тривалість життя індивіда. Однак вдалі спроби секвенування генів та поява революційних технологій, таких як CRISPR/Cas9 (редагування генів шляхом видалення, додавання чи зміни послідовних ділянок ДНК), методи